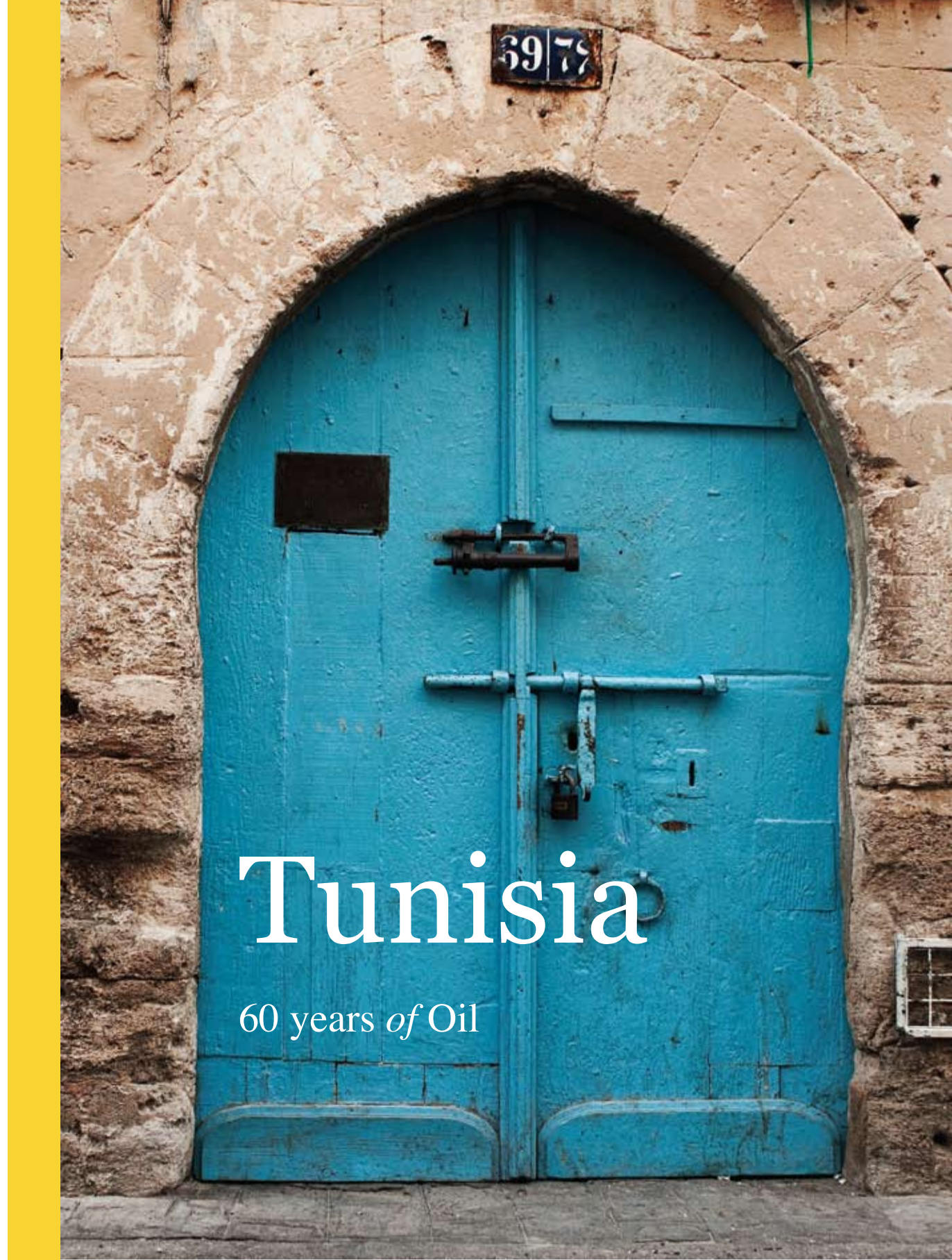

Tunisia

60 years *of* Oil

Tunisia

60 years *of* Oil

De Arabische wereld is voor veel westelijke landen een onbekend gebied, iets waar we vooral heel erg bang voor moeten zijn. Zeker na wat is gebeurd in New York City – USA en London – UK. Er dwaalt een heilige oorlog over de wereld, waarbij terrorisme de nieuwe term is voor dit fenomeen. Nieuw kunnen we het zeker niet noemen, want door de eeuwen heen heeft de mens veel bloed vergoten in de naam van het geloof. Ik ben iemand die niet gelooft in het beeld dat wij via de propaganda van de commerciële televisie voorgeschoteld krijgen.

COIFFURE POUR FEMME
ESTHETIQUE

1er étage Chez Houda

[Vrouwen kunnen zich tonen in al haar schoonheid,
zonder bedekking of verplichtingen.]

Een keuze was snel gemaakt. Het moest een Arabisch land worden, dat onlangs een revolutie heeft meegemaakt en hard op weg is naar een nieuwe stabiliteit. Hoe de trip zou gaan verlopen en welke ervaring ik op zou doen, kon ik van tevoren niet inschatten. Misschien ging ik op pad met enkele vooroordelen, maar één ding stond vast: "ik zou geen reis gaan maken van moskee naar moskee en van gesluierde vrouw naar gesluierde vrouw." Ik zou mijn best doen om dit beeld zoveel mogelijk te vermijden. Later bleek dat dit gemakkelijker was dan gedacht. Eerder vanzelfsprekend. Ik wilde een puur en waar beeld krijgen van het land Tunesië en waarmee men zich vooral bezig houdt. Ik besloot vooraf niet te veel verhalen te lezen, om te voorkomen dat eventuele vooroordelen van mij een zware

invloed zouden krijgen op de beleving tijdens de reis door het land. Moest ik bang zijn voor het land en me louter in de toeristische gebieden begeven of kon ik vrij rond lopen? Met een cameratas vol met objectieven, statief en een camera om de hals val je redelijk op - en met een gemiddeld inkomen dat 6 tot 8 keer lager ligt dan in Nederland, zou een aanval op mijn materiaal voor hen een goede dagopbrengst kunnen zijn.

Tijdens mijn aankomst op het vliegveld Enfhda, vertelde een aardige dame – ze werkte als douanebeampte – dat de politie in Tunesië een hele andere manier van optreden heeft. Een dief wordt niet netjes behandeld en kan altijd rekening houden met een grote afranseling alvorens ze op hun rechten worden gewezen.

Dat zie ik in Nederland niet gebeuren. De politie moet zich in Nederland verantwoorden als zij een moordenaar een beetje pijn heeft gedaan. Onbewust stelde deze informatie mij wel gerust – ondanks dat ik nooit echt problemen heb gehad in diverse uithoeken van de wereld. Het belangrijkste is dat je het gastland respecteert. Die houding valt op en wordt door de bewoners gewaardeerd. De douanebeampte droeg overigens een nette zwarte pantalon en een strak gestreken blauw overhemd. Haar haar was goed verzorgd en zat in een paardenstaart. Inderdaad geen hoofddoek te bekennen. Ze werkte zelfs samen met andere mannen en ze was vermoedelijk nog niet getrouwd. Mijn eerste vooroordeel ging in rook op en ik voelde me direct op mijn gemak. Dit zou wel eens mijn land kunnen worden.

*"Ik zou geen reis gaan maken
van moskee naar moskee..."*

Het was vroeg in de ochtend en de zon liet nog maar net haar ware aard zien. De temperatuur steeg gestaag en het was een perfecte dag om het oude centrum van Sousse te gaan bezoeken. Het oude centrum bestaat uit een wirwar van kleine straten waar zich ook de Medina bevindt. Dit is een soort winkelgebied waar Tunesiërs hun kraampjes hebben en lokale producten verkopen. Terwijl ik de straat doorloop ruik je de frisse lucht van de ochtend afgewisseld met de geur van ►

verse vis, rund en schaap. Ik loop via een kleine straat één van de pleintjes op en raak in botsing met een marktkoopman, die druk bezig is zijn waar te lossen. Op zijn pick-up truck liggen grote stukken vlees die in de winkel worden opgehangen. Terwijl ik mijn excuses maak zie ik waarmee de man in zijn handen loopt. Ik kijk recht in

knikt en laat mij binnen. Een slager staat zijn kraam schoon te maken. Met een dweil en water spoelt hij het bloed weg dat na de slacht is achtergebleven. Moslims mogen volgens hun leer geen bebloed vlees eten. Daar komt het voor ons bekende rituele slachten vandaan. Het dier sterft door bloedverlies – dit verloopt aanzienlijk snel, vaak

geslacht. Ik vervolg mijn weg over de markt en zie verse sardines in schalen liggen, half gerijpte dadels, verschillende verse groentes, noten en manden vol met zoete lekkernij. Het fijne aan vroege tochten door het land is het respect en waardering die je krijgt van de bevolking. Ze zien je wel als buitenstaander, maar weten ook dat je serieus

bent en geen “toerist”. Tijdens de wandeling door de Medina geniet ik van de kleine huisjes en wonderschone Tunesische deuren – de soms indringende lucht van het vuil in de straten lijkt steeds meer iets dat bij het geheel hoort. Het is een bijzondere tegenstelling. De wijze hoe men met afval omgaat en de schoonheid van de

de ogen van een runderkop en zie via de nek de losgesneden spieren en nekbotten zitten. Vol verbazing loop ik een paar meter verder. Ik stuit op een ingang van een soort besloten markt. Ik stap naar een man en vraag in mijn beste Frans of het mogelijk is deze markt te bezoeken. De man

sneller dan onze manier van slachten – vrijwel pijnloos. Na de slacht wordt het dode dier of delen van het vlees opgehangen, zodat de laatste resten bloed uit het lichaam kunnen lopen. Wanneer een dier met de huid is opgehangen betekent dat deze vers is – niet zo lang geleden

straatjes en de vele bijzondere versieringen. Al tijdens de eerste dagen valt mij het afvalprobleem in Tunesië op. Overal liggen lege plastic flessen en zijn de straten – maar ook de landerijen – bezaaid met plastic zakjes. ►

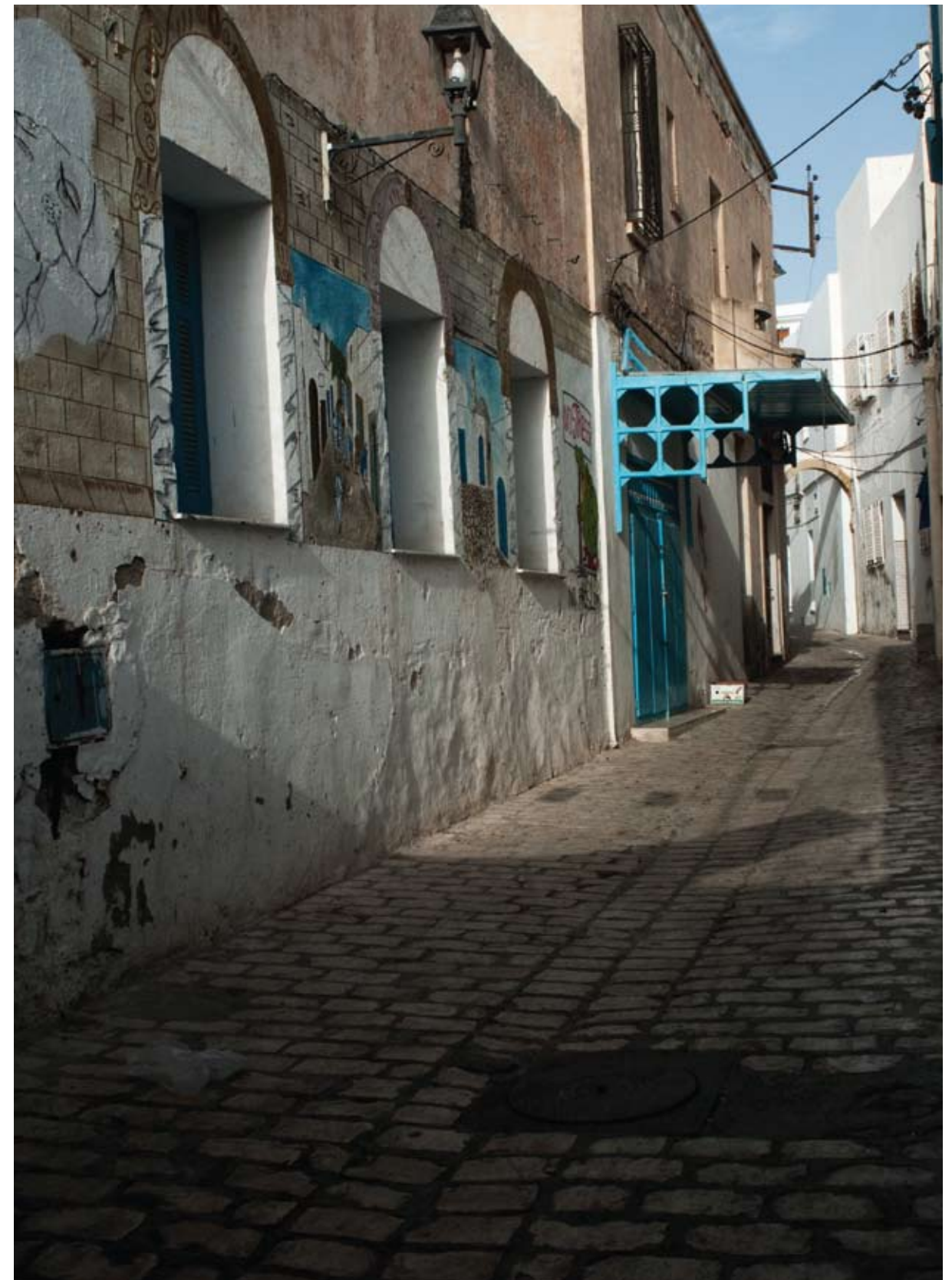

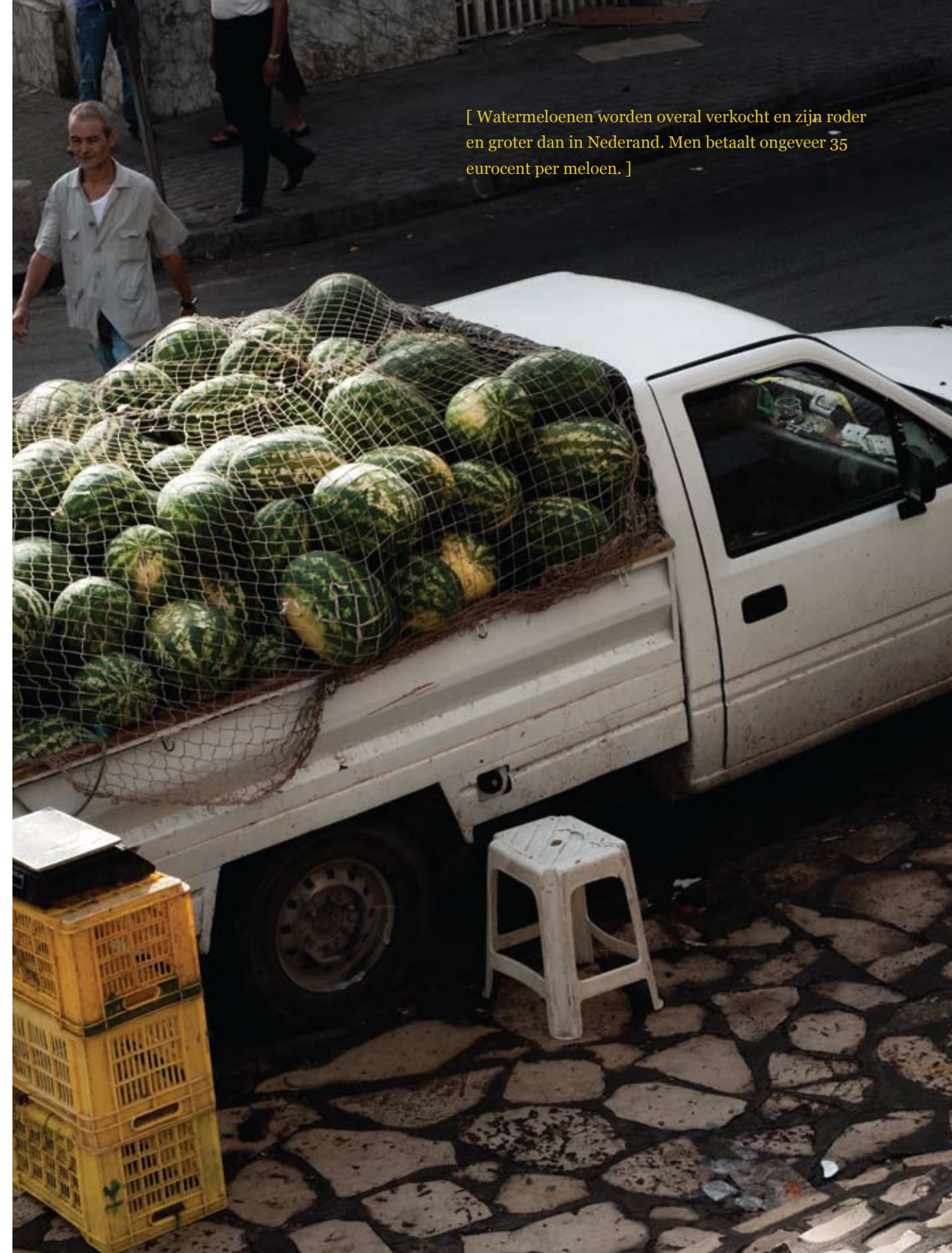
Is het de mentaliteit of speelt er nog iets anders in het land? Deze tegenstelling van schoonheid en vuil raakt mij zo dat ik hier steeds vaker tijdens mijn tocht op terug kom. Ik stopte dan ook vaak bij plekken waar een grote hoeveelheid afval is gedumpt. Het opbouwen van de Medina loopt bijna tegen het einde als er een jongetje voorbij loopt, die een boodschappenkarretjes achter zich meetrokt. Dit beeld trekt mij zeer en vertelt mij een puur en mooi verhaal van een arm gezin in Sousse – de derde grootste stad van Tunesië. Jonge kinderen hebben tijdens de zomerperiode ruim drie tot vier maanden vakantie. Het is dan normaal dat ze een steentje bijdragen aan het gezin. Ze helpen met inkopen, het huishouden of de verkoop van producten op de markt. Tunesiërs zijn heel sociaal en zullen de minder bedeelden altijd helpen. Tijdens mijn reis in Tunesië vertelde een wat oudere man op het plein voor het Mausoleum in Monastir, dat veel mensen Libiërs in huis hebben in tijden van de revolutie. Dit Mausoleum is speciaal

voor de eerste president - Habib Ben Ali Bourguiba - van de republiek van Tunesië gebouwd. Deze president is overigens verantwoordelijk voor de grote hervorming voor het land en voor de gelijkheid van de vrouw. De oudere moslims vinden het Mausoleum geldverspilling en menen dat het “graf” niet volgens de teksten van de Koran is. Enkele van zijn hervormingen zijn het afschaffen van de boerkha, stemrecht voor de vrouw, het afschaffen van polygamie (man mag maar met één vrouw in het huwelijk treden) en het bidden is niet verplicht maar een keuze. Een groot verschil met de omringende moslimlanden. De meeste vrouwen die gehuld zijn in de traditionele kleding – volledig bedekt – zijn de gevluchte Libiërs of de Algarijnen.

Ik loop nog enkele uren door de straten van Sousse, voordat de middagwarmte begint. Ik zoek de schaduw op en ga genieten van een lunch van verse vis van de grill en een frisse salade.

[Watermeloenen worden overal verkocht en zijn roder en groter dan in Nederland. Men betaalt ongeveer 35 eurocent per meloen.]

Tocht naar het zuiden

Vandaag wordt ik opgehaald met een landrover. Ik ben in contact gekomen met Mohammed – een enthousiaste man van rond de 50 jaar. Hij zal mij begeleiden in de tocht naar het zuiden. We vertrekken om zes uur in de ochtend en gaan via de kust van Mahdia naar El Djem, waar we onze eerste stop hebben en het amfitheater bezoeken. Het is een vrij korte rit van ongeveer 45 minuten. De weg loopt door grote landerijen ruim gevuld met

olijfbomen. Veel olijfolie in Nederland heeft het label “Italiaans”, terwijl de meeste olijven voor de olie in Tunesië wordt verbouwd. De bomen staan vrij ver uit elkaar, dit is omdat het land vrij droog is en de wortels ver om zich heen spreiden. Hoe meer we richting het zuiden rijden, des te groter deze ruimtes. De bomen staan dan ongeveer tien meter van elkaar verwijderd.

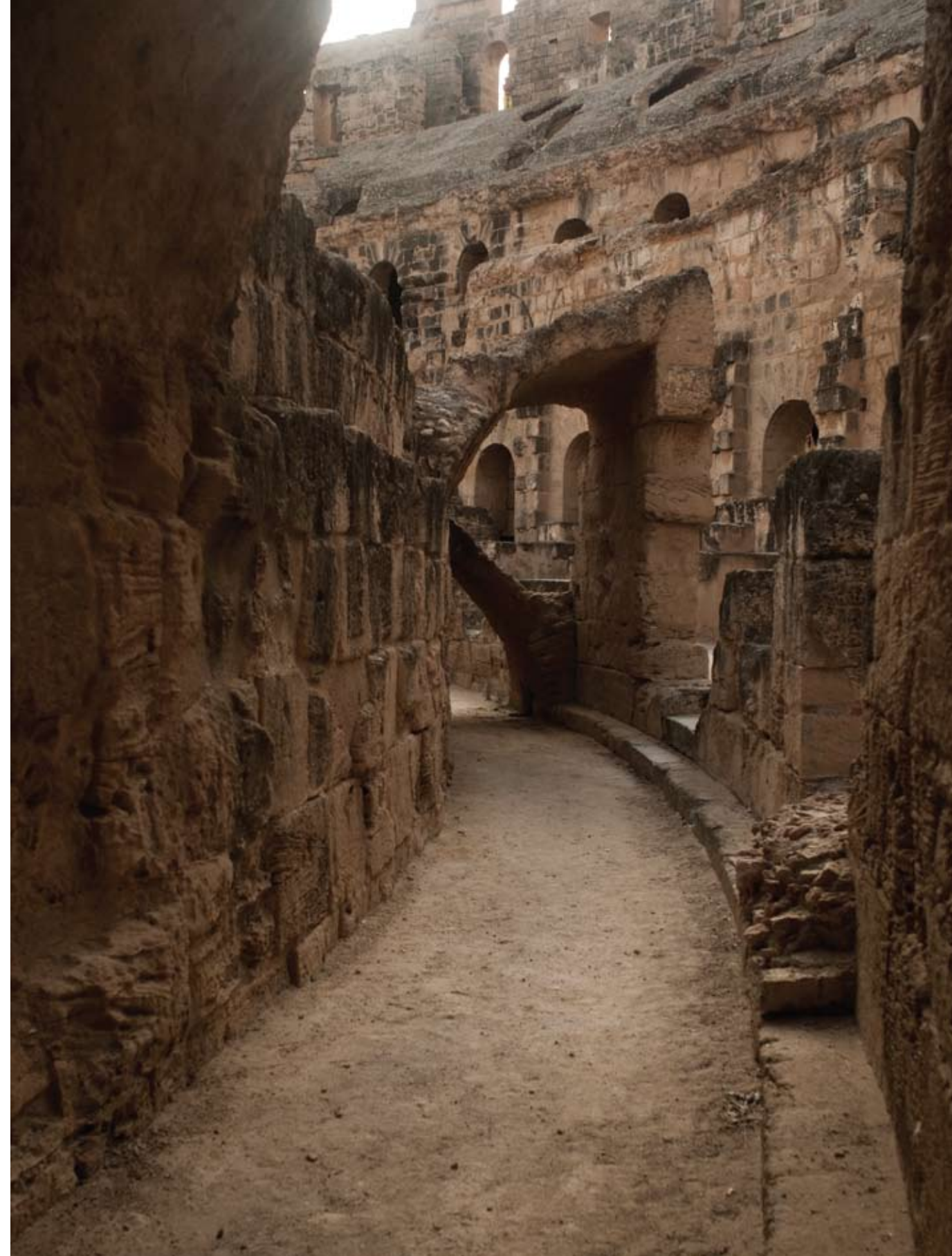
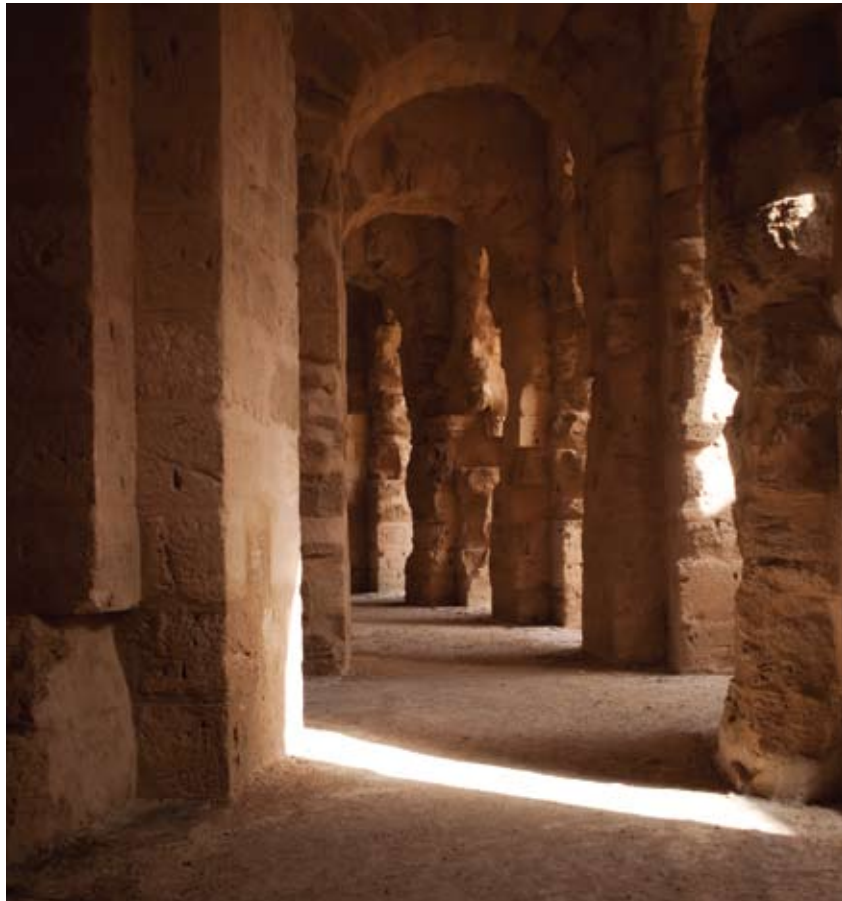

LAGHORFA

Wanneer we bij het theater aankomen begint de zon al te spelen met de winkeltjes voor het theater. Dit geeft een mooi en vredzaam effect. Zo nu en dan spreekt een koopman mij aan. Dit gebeurt vaak in meerdere talen. Tunesiërs spreken naast Arabisch en Frans, vaak goed Duits, Engels, Italiaans en Russisch. De bevolking is gezegend met een talenknobbel. Op school wordt al vroeg begonnen met meerdere talen. Uiteindelijk spreekt een Tunesier vier tot vijf verschillende talen. Het theater van El Djem is bijzonder, omdat het het derde best bewaarde amfitheater in de wereld is. Het moet enkel het coliseum in Rome en het theater in Verona voor laten gaan. In de tijd van de Romeinse overheersing had de stad een andere naam - Thysdrus. Het is echter onduidelijk wie de stad heeft gesticht. In dit theater werden

voornamelijk gladiatoren spelen gehouden. Zij vochten met elkaar of tegen leeuwen. Dit theater is tevens gebruikt om grote delen van de film "The Gladiator" op te nemen. Destijds kon ruim 30.000 man plaatsnemen op de tribunes. Het theater is opgebouwd uit zandsteen afkomstig van de kust. Fossielen van schelpen zijn goed zichtbaar. De stenen hebben hiervoor ruim 100 kilometer moeten reizen en de bouw duurde 8 jaar. Het beklimmen van de trappen is in de al warme ochtendzon een ware uitdaging. Via de hoogste "verdieping" heb ik een mooi uitzicht over het stadje El Djem, dat rond het theater is gebouwd. Het is bijzonder om de verschillen te zien tussen het theater in El Djem en dat in Rome. De bouw is aanzienlijk robuuster en grover dan van Rome. Helaas is het marmer dat destijds in de catacombe is gebruikt weggeroofd.

[De vertrekken onder het amfitheater.]

Na nog een korte stop bij een vriend van Mohammed vervolgden wij onze weg via Sfax – de tweede stad van Tunesië – en Gabes naar Matmata. Vanaf Sfax verandert het landschap drastisch. De olijfbomen zijn vervangen voor palmbomen, rijkelijk gevuld met dadels. Naast olijven zijn dadels een van de grootste exportproducten van Tunesië. Bijna iedereen heeft wel een stukje grond met daarop of olijfbomen of dadelpalmen. Ook op deze landerijen kom ik veel afval tegen. Op sommige plaatsen lijkt het alsof bewoners hier vrachtwagens vol hebben gestort. Ik vrees

de gevolgen voor de toekomst, wanneer het plastic zich met de aarde gaat vermengen en een onderdeel uit gaat maken van onze voedselketen. Volgens Mohammed komt het afvalprobleem door de stakingen, die al een kleine twee maanden aan de gang zijn. Ik probeer hem uit te leggen dat het gaat om mentaliteit. Als men een volle fles meeneemt, dan is het net zo eenvoudig om het leeg mee terug te nemen. Heeft dit misschien te maken met olie? Is het de expansie en de toename van plastics dat laat zien hoe dicht Tunesië nog bij het verleden staat? Wat nu als

de verpakkingen van papier zijn en het afval louter resten zijn van natuurlijke producten. Dan zou het dumpen hiervan geen probleem opleveren. Zou Tunesië door de hervormingen, de revolutie en de olie niet te snel gaan? Ondanks deze minpunten kan ik me goed vinden in de levensstijl van de bevolking. Een voorbeeld is de wijze waarop men huizen bouwt. Dit gaat letterlijk steen voor steen. Als het geld op is, stopt men. De bouw wordt vervolgd wanneer hier weer genoeg geld voor is. Geen hypotheek, uitgeven wat je bezit. Niet meer en niet minder.

[Langs de weg in het zuiden vindt je veel illegale tankstations zoals op deze afbeelding. De benzine komt uit Libië en men kan hier een liter voor tussen de 10 en 30 eurocent kopen. Het wordt gedoogd, omdat in het zuiden grote armoede heerst. Mocht de politie worden gesignaleerd, wordt alles snel weggehaald.]

[Wanneer bij een berberwoning een vogelverschrikker staat, zijn gasten welkom om binnen te komen.]

Na een rit van ruim drie uur komen we aan bij de gebergtes van Matmata. In deze leembergen wonen enkele oude Tunesiërs – berbers - in grotwoningen. Veel jongeren zijn vertrokken – zij kiezen voor een meer westelijk bestaan. Mohammed vertelde mij dat hier nog maar 6 jaar elektriciteit is. De jongeren zijn hier erg blij mee en kunnen nu ook bijvoorbeeld televisie kijken. We zijn uitgenodigd door Khalid. Hij is de man des huizes, maar als snel wordt duidelijk dat zijn vrouw de “baas” is en ons begeleid door de woning. We komen binnen via een poort, de toegang tot de binnenplaats, waar

ook de dieren lopen. In de berg zijn verschillende grotten gebouwd die dienen voor de verschillende vertrekken. Ik schat dat geen een van die ruimtes kleiner is dan 30 vierkante meter. De vrouw laat als eerste de woongrot zien, waar een grote bank staat, foto's aan de muur hangen en een televisie op een tafeltje is neergezet. De woonkamer wordt zelden gebruikt en is meer een ruimte om gasten in te ontvangen. Naast de woongrot ligt de keukengrot, twee slaapgrotten en de eetgrot – soort eetkamer. De grotten zijn redelijk koel van binnen, door de diepte is de temperatuur altijd

stabiel. Koel in de zomer en warm in de winter. Het regent zelden in Matmata. Regen is direct een ramp voor de grotwoningen, ze spoelen weg, omdat het basismateriaal uit leem bestaat. Terwijl ik de voorraadkamer bezoek, komt Khalid naar Mohammed gelopen. Uit het gesprek begrijp ik dat Khalid ons aanbiedt om voor de lunch te blijven eten. Voedsel is schaars in het gebied bij Matmata en dit is een zeer dankbaar en gul gebaar. Het is onaanvaardbaar om dat af te wijzen. De lunch is traditioneel en bestaat uit couscous met kip, kool en zoete vruchten. Het eten smaakte me uitermate

goed. De kip was goed gekruid en de kool had een rijke volle smaak. Dit traditionele gerecht smaakt mij veel beter dan de Hollandse boerenkool - ik moet bekennen dat het Nederlandse eten niet bij mij past. Weinig kruiden, veel te lang koken. Eten is iets dat de berbers dagelijks bezighoudt. Verbouwen, conserveren, opslaan, slachten, bereiden. Alles doen ze zelf. Ze staan dichtbij de producten die ze gebruiken in hun gerechten. Na de lunch bedank ik Khalid en vertrekken we weer verder naar het zuiden. We gaan overnachten in Tozeur, maar ik wil de kans niet laten liggen om ►

vandaag al een stukje Sahara te bezoeken. We rijden van Matmata richting Douz, men noemt dat ook wel "de poort van de Sahara".

De rit zou ongeveer een uur duren en het landschap is vanaf Gabes drastisch verandert. De lucht is droger en de temperatuur kan hierdoor stijgen van 40 tot 50 graden Celsius in de schaduw. Tijdens de rit staan er veel "winkeltjes" opgesteld langs de weg. Sommige mensen verkopen dadels, anderen weer gedroogde paprika. Van de paprika's wordt een soort pasta

gemaakt dat in verschillende gerechten wordt gebruikt. Het is vol van smaak en pikanter dan onze standaard rode sambal. Op de eerste dag had ik me hierin al verslikt en iets te veel van deze pasta op een broodje gesmeerd. Ook wordt veel schapenvlees verkocht langs de weg. Dit zou ik later ook tegenkomen als we van Tozeur via Gafsa richting Kairouan rijden. Naast deze "afhaalslagers" staat altijd een restaurant. Je kunt hier voor een klein bedrag je gekochte schapenvlees laten bereiden. Hierbij krijg je dan ook een salade en zoete aardappelen. Veel

Tunesiërs die van het zuiden naar het noorden reizen kopen dit vlees voor de lunch. Mohammed nodigde mij de volgende dag uit om op eenzelfde wijze onze lunch te houden. Ik heb me door hem laten leiden. Er is niets fijner dan je te laten verrassen. Het vlees was erg mals. Ik denk dat veel Nederlanders dit vlees niet kunnen waarderen door de smaak. Het is sterk en je proeft echt het dier. Je beseft veel beter wat je aan het eten bent. Het schapenvlees komt niet van de bio-industrie, maar is gefokt en grootgebracht door de boer, tevens slager.

[Khalid vertelt waarom hij in Matmata blijft wonen en niet richting het noorden verhuist. “Het is een vrij leven met weinig zorgen”, vertelt hij. Khalid werkt wel in het nieuwe gedeelte van Matama dat door de overheid is gebouwd na de grote waterramp enkele jaren geleden. Zo verdient hij een extra inkomen.]

Welkom droogte

We komen rond vijf uur aan bij de “poort van de Sahara” in Douz. We parkeren de Landrover bij de taxi standplaats. Ofwel waar je verder de Sahara in kunt op een dromedaris. In Tunesië zijn geen kamelen, slechts enkele in de dierentuin. Je kunt dromedarissen ook in het wild tegenkomen. Ze leven in kuddeverband, maar in Tunesië zijn ze altijd eigendom van een baasje. De dromedarissen weten, waar ze in de Sahara ook zijn, altijd de weg naar hen terug te vinden. Het zijn trouwe dieren en ideaal voor het vervoer in de woestijn. Een

dromedaris kan ruim 600 kilogram aan bepakking dragen en twee maanden zonder water. In het verleden ging men met de dromedaris bepakt vanuit het zuiden naar het bedevaartsoort in Mekka. Ze doorkruisden hiermee een groot deel van de Sahara woestijn.

Vandaag gaan wij een heel klein deel van deze tocht op de dromedaris afleggen. Voor mij was het de eerste keer - maar zou het qua gevoel en wijze van communiceren met het beest niet veel verschillen

als met een paard. Ik laat me begeleiden door de eigenaar van de dromedarrisen en klim op de rug. Je zit op een soort kussen net achter de bult. Over de bult zit een beugel waar je jezelf aan vast kunt houden, wanneer de dromedaris opstaat. Gehuld in een gewaad en bescherming voor hoofd en gezicht gaan we een tocht maken van ruim twee uur. We zullen nog voor volledige zonsondergang terugkomen, om op tijd aan te kunnen komen in Tozeur. Ik besluit mijn camera achter te laten en te genieten van de tocht. Het fijne zand gaat door

bijna iedere kier en mijn apparatuur is er voor deze trip niet helemaal klaar voor. Achteraf blijkt dat mijn dromedaris een beetje een aparte jongen is - het zijn allemaal mannetjes, op dit moment is het de tijd dat de vrouwtjes hun pasgeboren jongen verzorgen - hij luistert slecht en heeft altijd zijn onderlip een beetje raar laag hangen. Ik noem hem toepasselijk "Goofy". Op deze foto is het de derde dromedaris vanaf links.

De derde dag in Tunesië en ik word wakker in een hotel in Tozeur. Je mag hier maximaal één nacht verblijven en is speciaal voor reizigers die van het zuiden naar het noorden reizen, en andersom. De beleving van het rijden op de dromedaris zit nog in mijn geheugen gegrift. Dat is ook niet erg moeilijk, want het heeft toch een nawerking op mijn been- en bilspieren. Het is inmiddels half zeven in de ochtend en de zon staat al een geruime tijd fier aan de hemel. Als fotograaf kan ik genieten van dit bijzondere licht en hoe het speelt met de omgeving. De zon moet ook goed doen voor de mens. Dit zag ik in de ogen van de vrouw, die ik tegenkwam in de straten. Ik was met Mohammed te voet onderweg naar een oase. Mohammed wilde mij echte verse dadels laten proeven. De vrouw liep met de zon in haar rug en een grote emmer in haar hand onze kant op. Je zou zeggen dat ze deze zojuist heeft gelegegd, maar ik vermoed dat ze deze gaat vullen met koopwaar. Bijvoorbeeld fruit en groentes. Het beeld deed me iets en ik pakte mijn camera - die altijd om mijn schouder hangt - om een mooi portret van haar te fotograferen. Ze knikte goedkeurend en deze "snapshot" (foto rechts) is het resultaat.

In de oase ontmoeten Mohammed en ik de eigenaar van een stuk grond, Idn genaamd. Hij zal ons begeleiden door een klein stukje oase en ons meer vertellen over de dadels die hier voornamelijk worden verbouwd. Uiteraard is het voor Mohammed bekende informatie, maar fungeert hij meer als een tolk voor mij. Het blijkt dat veel oasen niet van nature zijn ontstaan, maar aangelegd. Het is in Tunesië een belangrijke vorm van inkomsten. Slechts één type dadel - er bestaan maar liefst 105 soorten - wordt verkocht buiten Tunesië. Tussen de dadelpalmen verbouwt men kruiden, groentes en granaatappels. Uit het enthousiasme van Idn kan ik opmaken dat hij erg trots is op zijn granaatappels. Idn laat mij zien hoe men vrouwelijke dadelpalmen met de hand bevrucht. Op natuurlijk wijze gebeurt dit met behulp van de wind. Dit levert maximaal 20 kilogram aan dadels op per palm. Wanneer Idn omhoog klimt en iedere palm met de hand bevrucht - hierbij bindt hij een tros mannelijk zaad aan de palm - stijgt de opbrengst per palm naar ruim 100 kilogram dadels. Bevruchten is zeer tijdrovend. Gezien de stijging van de productie is dit het meer dan waard. Idn ontvangt ongeveer

één dinar - 50 eurocent - voor 1 kilogram gerijpte dadels. In Tunesië gebruikt men de dadel zoals deze van de palm afkomt. Voor de Europese markt worden de dadels is een bad van glucosesiroop gelegd. De dadels worden daardoor nog zoeter en krijgen ze een glans, maar zijn voornamelijk langer houdbaar. Na het eten van de dadels die Idn mij heeft gegeven, ben ik van mening dat ze zonder glucosesiroop veel beter smaken. Ik vraag Idn of de gele dadels - de halfrijpe dadels - ook eetbaar zijn. Hij knikt enthousiast en geeft me direct een handje om te proberen. Na de eerste bijt merk ik het verschil. De smaak is intenser en de bijt knapperig. Ze zijn net zo zoet als de rijpe dadels, maar hebben een kokos- en notensmaak. Ik eet twee dadels op en stop de rest in mijn zak. Lekker voor onderweg.

Ik bedank Idn na de korte rondleiding en besluit rond te dwalen door de oase. Mohammed blijft bij Idn en we spreken af elkaar over een uur bij de Landrover te ontmoeten. Ik heb heel wat foto's van de palmen gemaakt, maar vond deze beelden niet passen binnen de reportage. Ik bleef langer staan bij bijzondere plekken. Een oud busje dat ooit is gestrand en nooit

is verwijderd. Nu hoort het bij de oase en is het een onderdeel van de natuur. De natuur is sterk en in staat om onze creaties volledig "tot zich te nemen". Ik ben iemand die zoekt naar het ongewone, het bijzondere, het beeld dat de waarheid spreekt. De oase is niet zo mooi als het beeld dat in films wordt geschetst. Het is vaak slechts een akker met wegen en kanalen om water te verspreiden. Het is een plek waar men geld verdient. Een plek die mij deed verbazen.

In het noorden van Afrika loopt het Atlasgebergte. Het begint in Marokko en eindigt in Tunesië. Na mijn wandeling door de oase neemt Mohammed mij mee door een klein stukje Sahara. Ik zie dat de asfaltweg niet ver van ons ligt, maar geniet van deze wilde rit over het heuvelige woestijnzand. Al rijdend probeer ik foto's te maken, maar een succes is dit niet. De rit gaat vanaf de oases bij Tozeur naar het atlasgebergte waar we een verlaten dorp bij Tamerza gaan bezoeken en uiteraard een stuk het gebergte in klimmen. De wilde rit duurt ruim een uur en is best zwaar. Ik ben blij dat Mohammed een ervaren coureur is. Hij reist regelmatig via de Sahara naar vrienden in Algerije. Ik luister naar zijn wilde verhalen, die deels in het frans en deels in het engels worden verteld. Ondertussen knabbel

ik aan de dadels en kijk om mij heen. Je voelt je best nietig als je door de grote droge vlaktes rijdt. Zo nu en dan passeren we een kudde dromedarissen. Het zijn enkel vrouwtjes met hun jongen. Plots wijst Mohammed mij op een witte vlakte. "Mirage", roept hij, "fata morgana". Ik kijk verbaasd: "No, that must be water". "Mirage", herhaalt hij, "you can drive 1 mile, 3 miles, 10 miles, than it is gone". Ik haal mijn ogen op, wrijf erin en blijf me concentreren op de plek die Mohammed mij aanwees. Inderdaad na enkele kilometers verdwijnt plotseling de weerspiegeling. Ik open mijn tas en pak mijn telefoon en kijk naar de status van de batterij. Gelukkig, we kunnen zonder diesel komen te staan. Ik kan om hulp bellen. Geen 'mirage' voor mij.

We arriveren bij Tamerza. Ik neem mijn cameratas uit de auto en volg Mohammed naar een klein restaurant waar we een "echte" Tunesische thee gaan drinken. Het heeft veel weg van Marokkaanse thee, gemaakt van groene thee- en mintbladeren. Het grote verschil is het zoetje dat ik in de thee proeft. Mohammed vertelt mij dat de oase in Tamerza de grootste bergoase van Tunesië is. Na de overstroming door hevige regenval in 1969 is het nabij

gelegen dorp door de bewoners verlaten. Nu rest het enkel nog ruïnes. Deze bergketen schijnt duizenden jaren geleden lager te hebben gelegen. In het gesteente zijn fossielen te vinden van zeedieren.

We beginnen de wandeling van ruim een uur door het droge gesteente van het Atlasgebergte. Mohammed gaat mij voor en heeft een pittige route uitgestippeld. We moeten regelmatig langs dunne randen naast diepe afgronden en door dunne spelonken. Mohammed garandeert mij dat zijn route veilig is. Halverwege treffen we de restanten van de verlaten stad. Twee meisjes komen naar ons toe met een zelfgemaakte ketting. Één dinar zegt het oudste meisje. Ik kon de gezichtjes niet weerstaan en kocht de ketting. Ze maken deze zelf van de klei uit de rivier die door het gebergte loopt. De ketting is een afwisseling van gekleurde balletjes en vissen. Ik vraag de meisjes of ik een foto mag maken. Ze gaan direct in pose stand. Zijn het geen schatjes? We vervolgen onze weg over het rotslandschap en eindigen uiteindelijk in de bergoase. Ik vul mijn waterfles met het water uit het bergstroompje. Het is lauw, ruikt raar, maar smaakt des te beter. Ik krijg nog wat dadels in mijn handen gedrukt ►

[Een zware klim in het Atlasgebergte
bij de verlaten stad nabij Tamerza.]

voor de lange rit naar mijn hotel in het centrum van Sousse. Het zou een rit worden van ruim vijf uur. Lange asfaltwegen waarbij het landschap steeds verandert. Het eerste stuk is voornamelijk lange droge vlaktes met aan weerszijde de uitlopers van het Atlasgebergte. Vanaf Bir El Hafey komen de olijfbomen weer te voorschijn. Onderweg maken we drie keer een stop en eten we vers schapenvlees voor de lunch. Onze route komt langs Kairouan, waar de grootste moskee van Tunesië staat. Het is

inmiddels al te laat om deze als niet moslim te mogen bezoeken. Dat is enkel vroeg in de ochtend toegestaan. De moskee bestaat uit baksteen en lijkt totaal niet op wat tegenwoordig in Nederland wordt gebouwd. Het gaat perfect op in de omgeving.

Zodra we Sousse naderen kom ik weer de bekende straatjes tegen. De kleine winkeltjes, het afval en de stank voelt vertrouwd aan. Alsof je thuis komt, ondanks dat ik het land nog maar voor drie dagen aan het ontdekken ben.

Tunesië na 60 jaar olie? Het heeft zeker invloed gehad op het land. Aan de ene kant versnelt het de ontwikkeling naar een modern land, aan de andere kant heerst er grote armoede en hebben de revoluties in Noord-Afrika grote impact op het toerisme. De stijging van plastic afval dat verspeid ligt over het hele land, helpt daar niet echt aan mee. Ondanks alles loopt Tunesië voorop ten aanzien van haar Arabische buurlanden. Het is het enige land met totale vrijheid van godsdienst. Ik zie

toekomst in het land. Kunnen wij in Nederland iets van Tunesië leren? Ik ben hiervan overtuigd. Gratis onderwijs tot en met de universiteit. Beste studenten mogen in het buitenland studeren. Electra is goedkoop en een gemeenschapsgoed. Hypotheken zijn zeldzaam. Koop wat je kunt betalen en anders moet je sparen. Het openbaar vervoer is zeer goedkoop. Een treinrit met een afstand Den Haag - Schiphol kost 50 eurocent. Respect voor elkaar en respect voor de politie.

Sociaal ingesteld, je helpt de burens, dus ook buurlanden. Vluchtelingen zijn welkom en worden bij Tunesiërs in huis genomen. Tijdens deze reis ben ik inderdaad niet overvallen door het geloof. Het is een onderdeel van het leven en niet waar het leven om draait. Althans voor de nieuwste generaties.

Mij rest nog een dag genieten van het land. Een bezoek aan de kustlijn en genieten van het warme zeewater. Tunesië na 60 jaar olie, een land met karakter!

fotografie & tekst Mike van der Ent
assistentie Adriana van der Ent
druk & binding Culen Advertising
project Pasarella Photography

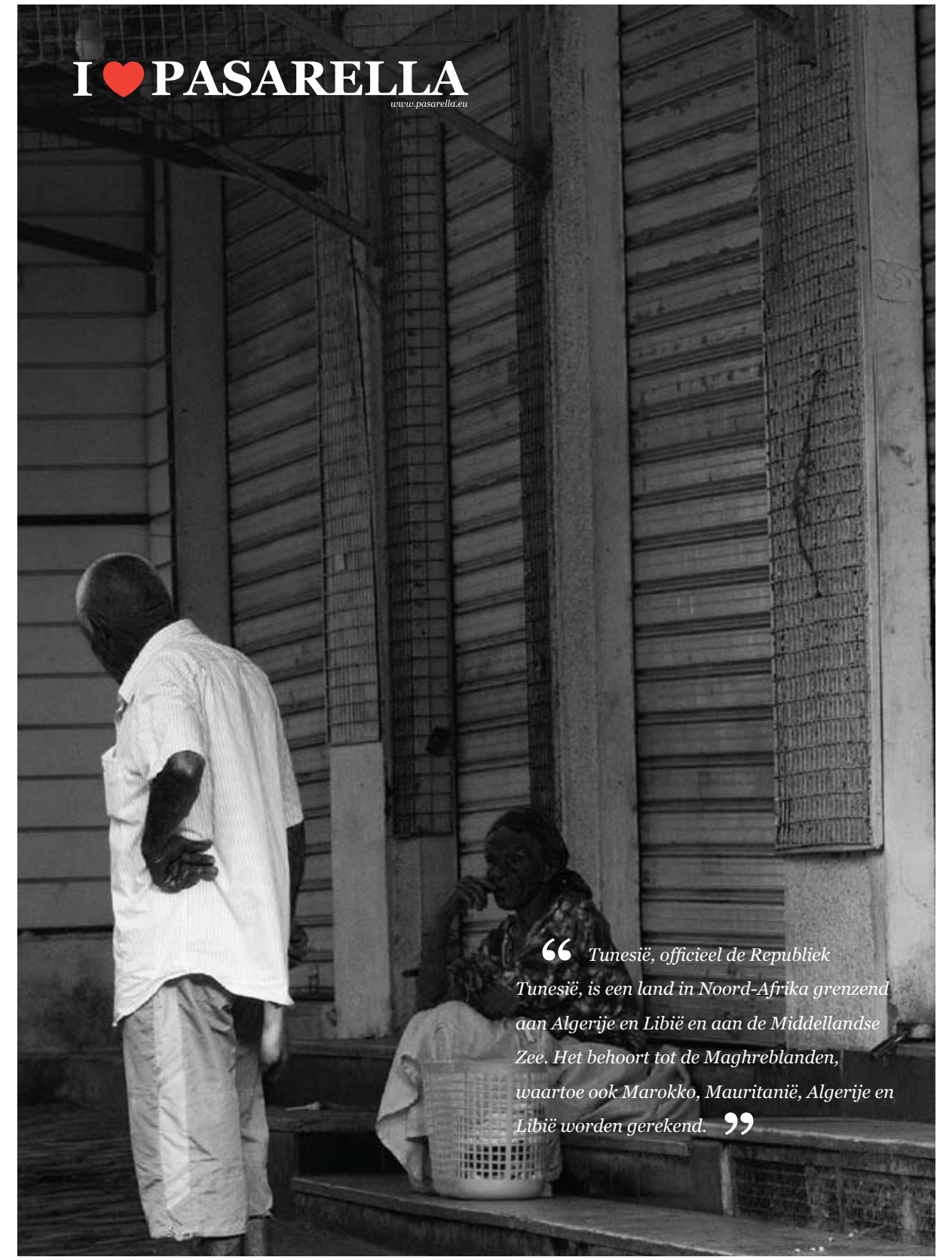
met dank aan

Bas ter Beek, Mohammed Adir, Khalid Medousa, Idn Casif.

Niets uit deze uitgave mag worden gekopieërd of worden gereproduceerd
zonder schriftelijke toestemming van Mike van der Ent - Pasarella Photography.
Alle foto's en informatie zijn vergaard tijdens een reis door Tunesië en gesprekken
met bewoners van Tunesië. Zij zijn de bron van informatie voor dit verslag.

copyright (c) 2011 Pasarella Photography

www.pasarella.eu

I ♥ PASARELLA

www.pasarella.eu

“ Tunesië, officieel de Republiek Tunesië, is een land in Noord-Afrika grenzend aan Algerije en Libië en aan de Middellandse Zee. Het behoort tot de Maghreblanden, waartoe ook Marokko, Mauritanië, Algerije en Libië worden gerekend. ”